

Två nya värmlandsfloror

V i har i Sverige en jämn ström av nya landskapsfloror. Minst lika strid är floden av mer provinsiella floror, sådana som omfattar en socken, en kommun, eller en ö. Sådana skildringar är viktiga för kunskapen om en trakts botaniska mångfald. Samtidigt är de viktiga för uppföljningen av förändringar i landskapet och inte minst tjänar de som en guide för dem som vill öka sin kunskap om hemtraktens botaniska värden eller bara få en naturupplevelse i största allmänhet.

Värmlands flora är för mig mest känd genom docenten Claës Gustaf Myrins "Anmärkningar om Wermlands och Dalslands vegetation" 1832; lektor Lars Magnus Larssons "Flora öfver Wermland och Dal" i två upplagor, 1859 respektive 1868, liksom samme författares flora över Värmlands bergslag år 1852. Från 1900-talet känner vi framför allt lektorn Fredrik Hård av Segerstads flertaliga arbeten över Värmland, till exempel studien över den nordvästra delen av ekregionen 1935, den populära skildringen "Botaniska strövtåg i Värmland" 1948, samt slutligen det tunga och sammanfattande verket "Den värmländska kärlväxtfloras geografi" 1952.

Karlskogafloran

Boken som sammanställts av en projektgrupp bestående av Uno Millberg, Maj-Britt Nilsson och Owe Nilsson och med Karlskoga Botaniska Förening som stöd, inleds med ett kapitel om traktens topografi, geologi och klimat. Därefter följer litet av Karlskogas botaniska historia där de stora namnen Larsson, Reuterma och Hård av Segerstad har fått egna avsnitt. Bland utforskare av traktens flora nämns också den berömda Göran Wahlenberg samt den inte fullt lika kände adjunkten Edward Broddesson – för

övrigt min fars lärare i biologi vid Karolinska läroverket i Örebro på 1930-talet. En presentation av rödlistade och fridlysta växter i kommunen kommer sedan, följt av ett kapitel som beskriver 57 intressanta utflyktsmål. Själva florainventeringens övergripande principer ges två sidor varefter de kommande fem upptas av en detaljerad kommentar till växtförteckningen. Florans huvuddel är som väntat artförteckningen på 191 sidor. Mer än 400 utbredningskartor och många färgbilder på växter illustrerar denna långa lista med fynd. För att förstå litet av växternas invandringshistoria finns för varje art angivet den första litteraturuppgiften om artens förekomst i trakten eller de äldsta beläggsexemplaren i våra herbarier.

Inventeringen av Karlskoga kommun har resulterat i att man nu känner 1574 blomväxter och ormbunkar i kommunen. Av dessa är inte mindre än 584 nya för trakten, vilket innebär en ökning av artantalet med drygt 41 procent. Men 155 tidigare kända arter har man inte kunnat återfinna. Ett skäl till att så många nya arter påträffats är bland annat att man varit generös med att ta med diverse trädgårdsflyktingar som kaplobelia, amurtry, drakmynta, majs, vattenmelon med flera. Här har verkligen gränserna mellan det värmländskt genuina och soptipparnas och trädgårdstjäppornas exotiska rymlingar suddats ut. Det enda fyndet av till exempel passionsfrukt på kommunens soptipp säger kanske mer om befolkningens matvanor än om inhemska flora. Här har man verkligen utnyttjat kopplingen mellan biologi och kulturhistoria till det yttersta.

Ett första och bestående intryck av denna flora är den smakfulla utformningen. Illustrationerna, såväl närbilder av växter (med något undantag) som miljöbilder och utbredningskartor är förstklassiga. Möjligen kan man tycka att den trespaltiga växtförteckningen med sina smala kolumner kan ge ett något oroligt intryck

(jfr Munkforsflorans två spalter). Å andra sidan är en sådan utformning utrymmessparande och man kan dessutom laborera mer med bildformat och utbredningskartor.

Munkforsfloran

Denna bok har författats av Gunnel Johansson och Erik Eriksson som tillbringat 900 timmar i fält för att gå över var enda fläck av Munkfors kommun i jakten på växter. Fynden har dokumenterats för att sedan jämföras med den undersökning av samma område som gjordes av Lennart Hedlund och Sigurd Sundell och som publicerades i *Botaniska Notiser* 1951.

Floran inleds med en presentation av föregångarna Hedlund och Sundell, historik, kommunöversikt, berggrund, klimat med mera, samt en presentation av olika växtmiljöer med deras karaktärsarter. Förändringarna i florans sammansättning är som nämnts ett huvudtema och ges också ganska stort utrymme. Även i denna flora finns ett kapitel som beskriver intressanta botaniska utflyktsmål i kommunen. En karta gör det lätt att finna lokalerna. Artförteckningen sträcker sig över drygt sextio sidor. Efter artnamnet finns en siffra som anger antalet noteringar för arten inom kommunen och är det tio eller färre fynd finns även koordinaterna i rikets nät. För en del växter anges äldre lokala svenska namn. Vad sägs till exempel om blinnät för toppdån och jordöppelpomper för potatis? En praktisk innovation i artregistret är de färgade siffror som hjälper läsaren att hitta till en bild på arten (blå siffra), en utbredningskarta (grön siffra) eller rödlistningskategori enligt den nationella klassificeringen (röda tecken).

I inte mindre än 25 tabeller listas förändringarna jämfört med situationen 1951. Man kan konstatera att det inte är helt lätt att finna sig tillrätta bland alla tabeller och grupperingar. Likaså får man vara försiktig med jämförelser då det inte är helt jämförbara material.

Klart är i alla fall att man gjort många spännande iakttagelser. En intressant notering är att ett antal växter flyttat norrut. Detta har bland annat noterats genom ett fyrtiotal nya lokaler för spontan ek, som i den tidigare inventeringen

endast var känd som odlad. Fenomenet sätts i samband med klimatförändringar och har också noterats för flera andra växter som klibbal, lönn, träjon, brakved och berggröe. En annan iakttagelse är att skogsbilvägarnas dikeskanter blivit refugier för många av gammelskogens och säterängarnas arter. Vissa arter har inte kunnat återfinnas medan andra står kvar på exakt samma ställe som för närmare sextio år sedan. Ett exempel är ett gammalt exemplar av flikbladig klibbal som fortfarande kan beskådas vid Rannsjöns strand.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Värmland fått två fina floror som också blir hörnstenar i en ny samlad landskapsflora. Karlskoga och Munkfors har nu var sin beskrivning vilka inte bara är trivsamma som utflyktsguider utan också är tidsbilder för studium av floradynamiken. För att nu inte tala om nyttan av dessa böcker i ett planerings-sammanhang. Man får hoppas att kommunernas arkitektkontor och andra berörda myndigheter lägger in de värdefulla botaniska lokalerna på sina kartor och tar hänsyn till dem i sin verksamhet.

Botaniken lever verkligen i Värmland och det är bara att vara glad och tacksam för alla de människor som lägger ned sin själ i att förnya kunskapen och föra den framåt. Båda böckerna anbefalls varmt för studium.

✿ LARS ARVIDSSON

Floran i Karlskoga kommun

Owe Nilsson (red.) 2008. SBF-förlaget Uppsala. 288 sid. ISBN 978-91-97055-2-3. Pris 220:- + porto. Beställ från SBF: s kansli eller direkt från Owe Nilsson, Utterbäcksvägen 10, 691 52 Karlskoga (owe.kga@telia.com).

Floran i Munkfors kommun

Gunnel Johansson & Erik Eriksson, 2008. Eget förlag. 120 sid. ISBN 978-91-633-1994-5. Pris 150:- + porto. Boken kan beställas från författarna: Gunnel Johansson, Varvsgatan 13 A, 667 32 Forshaga eller Erik Eriksson, N. Killingvägen 14, 663 34 Skoghall.